

Europska strategija o pravima osoba s invaliditetom: nove mjere za razdoblje od 2026. do 2030. godine

Europska komisija usvojila je 6. svibnja 2026. godine Komunikaciju „Unaprjeđenje Strategije o pravima osoba s invaliditetom do 2030.“ (COM(2026) 541 final), kojom su utvrđene nove mjere za drugu polovicu provedbe Strategije o pravima osoba s invaliditetom 2021.–2030. Time se nastavlja provedba glavnog strateškog okvira Europske unije za ostvarivanje ravnopravnosti, samostalnosti i punog sudjelovanja osoba s invaliditetom u društvu.

Strategija iz 2021. godine sadržavala je vodeće inicijative i aktivnosti koje su se najvećim dijelom odnosile na razdoblje do 2025. godine. Na zahtjev europskog pokreta osoba s invaliditetom Komisija je stoga utvrdila dodatne mjere za razdoblje od 2026. do 2030. godine. One se temelje na Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, europskom stupu socijalnih prava i načelima Unije ravnopravnosti te obuhvaćaju pristupačnost, slobodu kretanja, samostalni život, zapošljavanje, socijalnu zaštitu, obrazovanje, zdravlje, pristup pravosuđu i sudjelovanje u političkom i javnom životu.

Pristupačnost kao preduvjet ostvarivanja prava

Pristupačnost ostaje jedno od temeljnih područja djelovanja Europske unije. Komisija će do 2030. nastaviti pratiti provedbu Europskog akta o pristupačnosti, Direktive o pristupačnosti internetskih stranica i mobilnih aplikacija tijela javnog sektora te drugih propisa koji uređuju pristupačnost proizvoda, usluga, elektroničkih komunikacija i audiovizualnih sadržaja.

Jedna od novih vodećih inicijativa odnosi se na asistivne tehnologije i umjetnu inteligenciju. Cilj je utvrditi i ukloniti prepreke zbog kojih osobama s invaliditetom suvremene tehnologije nisu dostupne ili cjenovno pristupačne. Predviđeni su dijalog između korisnika, javnih tijela i proizvođača asistivnih tehnologija, utvrđivanje mogućnosti

financiranja te istraživanje prepreka koje otežavaju pristup asistivnim tehnologijama i rješenjima koja se koriste umjetnom inteligencijom.

Komisija najavljuje i mjere za povećanje pristupačnosti željezničkog, cestovnog, pomorskog i zračnog prijevoza. U željezničkom prijevozu naglasak je na smanjivanju razlike između visine vlaka i perona, omogućavanju samostalnog ulaska u vlak te poboljšanju pristupačnosti noćnih vlakova. U cestovnom prijevozu planira se veća pristupačnost infrastrukture, uključujući punionice za električna vozila, dok se u zračnom prijevozu predviđa dijalog s prijevoznicima o postupanju s pomagalicama za kretanje i psima pomagačima.

Slobodno kretanje i sudjelovanje u demokratskom životu

Posebna inicijativa odnosi se na provedbu europske iskaznice za osobe s invaliditetom i europske parkirališne karte. Komisija želi osigurati da fizičke iskaznice sadržavaju QR kodove i odgovarajuće sigurnosne značajke te da budu razvijene njihove pristupačne digitalne verzije, međusobno čitljive u svim državama članicama. Istodobno će se procijeniti preostale prepreke slobodnom kretanju osoba s invaliditetom, osobito one povezane s razlikama u nacionalnim sustavima utvrđivanja invaliditeta i priznavanja prava.

U području političkog sudjelovanja predviđeno je ažuriranje europskog vodiča o dobrim izbornim praksama, promicanje zajedničkih standarda pristupačnih izbora te aktivnosti kojima bi se osobama s invaliditetom omogućilo ravnopravno sudjelovanje na izborima za Europski parlament 2029. godine – i kao biračima i kao kandidatima. Države članice pozvane su osigurati pristupačne informacije, komunikaciju, glasačke materijale, postupke i biračka mjesta.

Samostalni život i život u zajednici

Jedna od najvažnijih novih inicijativa jest osnivanje Europskog saveza za samostalni život. Savez bi trebao okupiti donositelje odluka, organizacije osoba s invaliditetom i druge dionike radi razmjene iskustava, prikupljanja podataka i praćenja procesa deinstitucionalizacije. Predviđeno je poticanje osnivanja nacionalnih i lokalnih centara za samostalni život, praćenje korištenja europskih sredstava te izrada analize troškova i koristi života u zajednici u odnosu na institucionalnu skrb.

Komisija je pozvala države članice da utvrde nacionalne ciljeve u području samostalnog života te razvijaju pristupačno i priuštivo stanovanje, usluge u zajednici, osobnu asistenciju, vršnjačku podršku, centre za samostalni život i druge individualizirane oblike podrške. Pritom se posebno naglašava podržano odlučivanje uz poštovanje volje i želja osobe s invaliditetom.

Mjere samostalnog života trebale bi se financirati sredstvima Europskog socijalnog fonda plus, Europskog fonda za regionalni razvoj, programa Obzor Europa i drugih europskih fondova. Važno je da se europskim sredstvima ne podupire daljnja institucionalizacija, nego razvoj dostupnih i kvalitetnih usluga u zajednici.

Zapošljavanje, socijalna zaštita i dodatni troškovi invaliditeta

Podaci Komisije pokazuju da je 2024. godine na tržištu rada sudjelovalo 56,4 posto osoba s invaliditetom, dok je razlika u stopi zaposlenosti između osoba s invaliditetom i osoba bez invaliditeta iznosila 24 postotna boda. Kao glavne prepreke prepoznati su nepristupačnost, nedovoljna primjena razumne prilagodbe, zamke povezane sa socijalnim naknadama i prisutnost stereotipa.

Komisija će nastaviti provedbu Paketa mjera za zapošljavanje osoba s invaliditetom, uz dodatne smjernice o primjeni umjetne inteligencije i asistivnih tehnologija na radnom mjestu, prijelazu iz obrazovanja u svijet rada i zapošljavanju žena s invaliditetom. Najavljena je i procjena primjene razumne prilagodbe na radnome mjestu te analiza gospodarskih i društvenih koristi većeg zapošljavanja osoba s invaliditetom. Države članice pozvane su utvrditi nacionalne ciljeve zapošljavanja na otvorenom tržištu rada.

Rizik od siromaštva i socijalne isključenosti osoba s invaliditetom i dalje je izrazito visok. U 2024. godini iznosio je 28,8 posto, u usporedbi sa 17,9 posto među osobama bez invaliditeta. Komisija stoga najavljuje prikupljanje podataka i analitički rad radi utvrđivanja stvarnih dodatnih troškova života s invaliditetom.

Države članice pozvane su modernizirati sustave socijalne zaštite, ukloniti nedostatke u obuhvatu i primjerenosti naknada, nadoknaditi dodatne troškove invaliditeta, razvijati financiranje usmjereno na osobu te ukloniti pravila zbog kojih osobe s invaliditetom gube pravo na potporu ako se zaposle ili ostvare drugi prihod.

Pristupačno stanovanje, obrazovanje i zdravstvena zaštita

Komisija će prilikom procjene nacionalnih planova obnove zgrada uzimati u obzir pristupačnost te izraditi posebno izvješće o uvjetima stanovanja osoba s invaliditetom u Europskoj uniji. Pristupačnost bi trebala biti uključena i u provedbu Europskog plana za priuštivo stanovanje, Novog europskog Bauhausa, energetske politike i mjera za suzbijanje siromaštva.

U području obrazovanja pokreće se inicijativa za uključivo cjeloživotno učenje. Ona obuhvaća smjernice za rani i predškolski odgoj, uključivanje potreba učenika s invaliditetom u obrazovne politike, inicijativu za povećanje pristupačnosti visokog obrazovanja 2027. godine te izvješće o uključivom obrazovanju i razumnoj prilagodbi planirano za 2028. godinu. Države članice pozvane su uklanjati prepreke u redovnom obrazovanju, osigurati pristupačne i prilagođene materijale te primjenjivati individualizirane pristupe poučavanju.

U području zdravstva naglašava se potreba uklanjanja fizičkih, komunikacijskih i administrativnih prepreka. Komisija će promicati provedbu europskih smjernica o pristupu osoba s invaliditetom zdravstvenoj zaštiti, koje su izrađene uz sudjelovanje organizacija osoba s invaliditetom i temelje se na pristupu invaliditetu utemeljenom na ljudskim pravima.

Posebna pozornost posvećuje se ženama i djevojčicama s invaliditetom, uključujući pristup fizičkom i mentalnom zdravlju te spolnom i reproduktivnom zdravlju i pravima. Najavljeno je i istraživanje o nasilju nad ženama s invaliditetom u Europskoj uniji.

Pristup pravosuđu, zaštita od nasilja i krizne situacije

Komisija najavljuje smjernice o postupovnim prilagodbama za žrtve s invaliditetom, dodatno osposobljavanje pravosudnih djelatnika o Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom te češće izvještavanje o pristupu pravosuđu u okviru Pregleda stanja u području pravosuđa EU-a. Planira se i studija o poslovnoj sposobnosti i sustavima donošenja odluka u državama članicama, s naglaskom na podržano odlučivanje i samoodređenje.

Razmotrit će se i mogućnost zakonodavnog djelovanja radi usklađivanja pojma kaznenih djela iz mržnje počinjenih putem interneta, uključujući poticanje na nasilje ili mržnju na osnovi invaliditeta. Ipak, Komisija se u ovom trenutku nije obvezala da će takav zakonodavni prijedlog doista biti donesen.

Vodeća inicijativa „Spremni za sve, spremni za svakoga“ usmjerena je na uključivanje osoba s invaliditetom u sustave civilne zaštite, pripravnosti i upravljanja krizama. Predviđena je analiza postojećih nedostataka, izrada smjernica za žurne službe i operatore broja 112 te razvoj programa osposobljavanja za osobe koje prve odgovaraju na krizne situacije. Cilj je da potrebe osoba s različitim vrstama invaliditeta budu uključene u planiranje, komunikaciju, evakuaciju i pružanje pomoći.

Provedba Strategije uz sudjelovanje osoba s invaliditetom

Komisija će ojačati rad Platforme za osobe s invaliditetom i promicati razmjenu dobrih praksi između država članica. Najavljena je i reforma okvira EU-a za praćenje provedbe Konvencije o pravima osoba s invaliditetom do 2028. godine, kao i snažnije uključivanje invaliditeta u rad svih institucija, tijela, ureda i agencija Europske unije.

Strategija predviđa nastavak financiranja organizacija koje djeluju u području prava osoba s invaliditetom te njihovo uključivanje u donošenje politika. Komisija najavljuje i poboljšanje pristupačnosti vlastitih postupaka zapošljavanja, programa pripravnosti, radnih mjesta, zgrada, sastanaka i digitalnih usluga. Poseban akcijski plan digitalne pristupačnosti Komisije obuhvatit će razdoblje od 2026. do 2030. godine.

Ocjena Europskog foruma osoba s invaliditetom

Europski forum osoba s invaliditetom (EDF), koji zastupa interese 100 milijuna Europljana s invaliditetom, objavio je opsežnu analizu svih mjera predviđenih unaprijeđenom Strategijom. U analizi je svaka mjera ocijenjena kao pozitivna, negativna, neutralna ili vrlo pozitivna, uz navođenje ključnih prioriteta za njezinu provedbu.

EDF pozitivno ocjenjuje činjenicu da je pristup asistivnim tehnologijama prepoznat kao jedno od prioritetnih pitanja te da je predviđena studija kojom bi se trebale utvrditi prepreke njihovoj dostupnosti i cjenovnoj pristupačnosti. Pozitivno je ocijenjena i potpora osnivanju nacionalnih i lokalnih centara za samostalni život, kao i snažnije praćenje procesa deinstitucionalizacije. Prema ocjeni EDF-a, redovito prikupljanje podataka i analiza troškova i koristi mogu državama članicama pružiti važnu podlogu za razvoj života u zajednici i smanjivanje ovisnosti o institucionalnoj skrbi. Ipak, za ostvarivanje stvarnih rezultata bit će potrebno utvrditi konkretne rokove za osnivanje centara za samostalni život te osigurati odgovarajuću financijsku potporu.

Smjernice o postupovnim prilagodbama za žrtve s invaliditetom EDF je ocijenio vrlo pozitivno, kao i najavljenju studiju o sustavima odlučivanja i zakonodavstvu kojim je uređena poslovna sposobnost. Takva bi studija trebala predstaviti modele podržanog odlučivanja kojima se štite pravo na samoodređenje, volja i želje osoba s intelektualnim, mentalnim i psihosocijalnim invaliditetom.

Pozitivno su ocijenjeni i planovi za utvrđivanje nacionalnih ciljeva zapošljavanja osoba s invaliditetom, prikupljanje podataka o dodatnim troškovima života s invaliditetom te uključivanje pristupačnosti u nacionalne planove obnove zgrada. Najavljeno izvješće o stambenim uvjetima osoba s invaliditetom moglo bi pridonijeti boljem razumijevanju stvarnih prepreka u području stanovanja, pod uvjetom da se usmjeri na životna iskustva osoba s invaliditetom i ne ograniči samo na pregled postojećih propisa.

EDF pozdravlja i namjeru Komisije da u predstojećem Aktu o kvalitetnim radnim mjestima uzme u obzir posebne rizike za sigurnost i zdravlje radnika s invaliditetom. Vrlo pozitivno ocijenjena je najavljena reforma okvira Europske unije za

praćenje provedbe Konvencije o pravima osoba s invaliditetom do 2028. godine. Jednako je važna namjera Komisije da poveća prikupljanje podataka i osigura njihovo razvrstavanje prema vrsti invaliditeta, budući da takvi podaci trenutačno u velikoj mjeri nedostaju na razini Europske unije. EDF pritom naglašava da se podaci moraju prikupljati redovito kako bi se napredak mogao pratiti tijekom vremena.

Unatoč navedenim pozitivnim elementima, EDF je izrazio ozbiljne rezerve prema razini ambicioznosti unaprijedene Strategije. U reakciji objavljenoj 6. svibnja 2026. godine ocijenio je da Strategiji nedostaje ambicije potrebne za stvarno unapređenje prava osoba s invaliditetom. Nijedna od vodećih inicijativa koje je predložio europski pokret osoba s invaliditetom nije prihvaćena u predloženom obliku i opsegu.

Predsjednik EDF-a Yannis Vardakastanis upozorio je da Strategija sadržava odgovarajuće poruke, ali joj nedostaju snaga i učinkoviti provedbeni mehanizmi. EDF je zbog toga ponovno zatražio snažnije mjere, namjensko financiranje i vraćanje Unije ravnopravnosti među političke prioritete Europske komisije.

Jedan od ključnih nedostataka jest činjenica da velik broj najavljenih mjera zapravo nije nov, nego je već bio predviđen postojećim zakonodavstvom, drugim europskim strategijama ili ranije planiranim revizijama propisa. Od dvije mjere koje bi mogle dovesti do novih zakonodavnih inicijativa nijedna nije izvjesna. Prva se odnosi na moguće usklađivanje definicije kaznenih djela iz mržnje počinjenih putem interneta, uključujući javno poticanje na nasilje ili mržnju na osnovi invaliditeta, dok se druga odnosi na moguće djelovanje Europske unije radi uključivanja osoba isključenih s tržišta rada. Komisija pritom upotrebljava neobvezujuće formulacije poput „razmotriti zakonodavstvo“ i „mogući smjer djelovanja EU-a“, zbog čega nije sigurno da će navedene aktivnosti rezultirati konkretnim zakonodavnim prijedlozima.

EDF upozorava da su brojne mjere ograničene na izvješća, studije, smjernice, dijaloge, podizanje svijesti i razmjenu dobrih praksi, umjesto na obvezujuće zahtjeve. Mnogima nedostaju jasni provedbeni mehanizmi, namjensko financiranje, vremenski određeni ciljevi, pokazatelji uspješnosti te odredbe o praćenju i odgovornosti. Također nije dosljedno zajamčeno smisleno sudjelovanje

reprezentativnih organizacija osoba s invaliditetom u svim fazama oblikovanja, provedbe i praćenja mjera.

Analiza EDF-a pokazuje da bi samo dvije predviđene aktivnosti mogle dovesti do novih zakonodavnih ili političkih inicijativa, i to bez jamstva da će se one doista ostvariti. Osam aktivnosti odnosi se na preispitivanje postojećih propisa ili zakonodavnih prijedloga koji su već u pripremi, dok najveći dio aktivnosti čine preporuke, smjernice, istraživanja, izvješća, prikupljanje podataka, dijalozi i razmjena dobrih praksi.

Zahtjevi europskog pokreta osoba s invaliditetom koji nisu prihvaćeni

EDF je uoči donošenja unaprijedene Strategije predložio osnivanje Europske agencije za pristupačnost, donošenje zakonodavstva o dostupnosti i cjenovnoj pristupačnosti asistivnih tehnologija te direktivu kojom bi se osobama s invaliditetom osigurala puna sloboda kretanja unutar Europske unije. Predloženo je i europsko jamstvo zapošljavanja i vještina za osobe s invaliditetom, kao i obvezna pravila pristupačnosti za sva sredstva Europske unije namijenjena stanovanju.

Među zahtjevima koji nisu prihvaćeni nalaze se i snažne mjere za okončanje prisilne sterilizacije, akcijski plan za uključivanje invaliditeta u vanjsko djelovanje Europske unije te revizija Uredbe (EZ) br. 1107/2006 o pravima osoba s invaliditetom i osoba smanjene pokretljivosti u zračnom prijevozu. EDF je tražio i priznavanje nacionalnih znakovnih jezika kao dijela višejezičnosti Europske unije, donošenje horizontalne direktive o jednakom postupanju, uvođenje kvotnog sustava za zapošljavanje osoba s invaliditetom u institucijama Europske unije, uzajamno priznavanje pasa pomagača te zakonodavstvo kojim bi se osigurao jednak pristup osnovnim uslugama.

Pojedini zahtjevi uključeni su u Strategiju samo djelomično ili kroz instrumente drukčije od onih koje je EDF predložio. To se odnosi na deinstitutionalizaciju, pristupačnost prijevoza i prometne infrastrukture, pristupačno označavanje proizvoda, uključivo visoko obrazovanje, podržano odlučivanje, suzbijanje govora i kaznenih djela iz mržnje te uključivanje osoba s invaliditetom u politike azila, migracija, pripravnosti i odgovora na klimatske promjene.

Vremenski okvir provedbe

Prvi rezultati pojedinih mjera očekuju se već tijekom 2026. godine. Dokumenti povezani s energetske označavanjem u Europskom registru proizvoda za označavanje energetske učinkovitosti trebali bi postati pristupačniji, a na Forumu civilne zaštite trebala bi biti dodijeljena medalja za izniman doprinos uključivanju osoba s invaliditetom u Mehanizam civilne zaštite Unije. Europska komisija u razdoblju od 2026. do 2030. namjerava provoditi i poseban akcijski plan digitalne pristupačnosti koji će obuhvatiti njezin cjelokupni digitalni sustav.

Za 2027. godinu predviđena je politička inicijativa usmjerena na poboljšanje pristupačnosti visokog obrazovanja i razvoj odgovarajućih sustava potpore studentima s invaliditetom. Iste godine trebao bi se održati događaj na visokoj razini o pristupačnosti u okviru jedne od konferencija o obnovi Ukrajine, a Komisija bi trebala objaviti i novi Eurobarometar o diskriminaciji u Europskoj uniji.

Tijekom 2028. godine očekuje se objavljivanje izvješća o unapređenju uključivog obrazovanja, s posebnim naglaskom na učenike i studente s invaliditetom, posebne obrazovne potrebe i osiguravanje razumne prilagodbe. Predviđeno je i izvješće o sudjelovanju osoba s invaliditetom u kulturnom životu. Do iste godine Komisija bi trebala predstaviti prijedlog reforme okvira Europske unije za praćenje provedbe Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

U okviru višegodišnjeg financijskog razdoblja od 2028. do 2034. godine predložena je potpora organizacijama koje djeluju u području uključivanja osoba s invaliditetom kroz program AgoraEU, pri čemu provedba te mjere ovisi o konačnom usvajanju programa i financijskog okvira. Uoči izbora za Europski parlament 2029. godine planirane su aktivnosti za ravnopravno ostvarivanje prava osoba s invaliditetom da biraju i budu birane. Cjelokupno razdoblje provedbe unaprijeđene Strategije završava 2030. godine.

Uz navedene rokove, predstojeće revizije pravila Europske unije o standardizaciji i javnoj nabavi trebale bi snažnije uključiti pristupačnost. U revidiranoj Direktivi o javnoj nabavi očekuje se ponovno naglašavanje obveze nabave pristupačnih proizvoda i usluga.

Što Strategija znači za Hrvatsku

Iako je riječ o dokumentu Europske unije, njegova provedba izravno će utjecati na oblikovanje hrvatskih politika, korištenje europskih fondova, pravila javne nabave, standarde pristupačnosti i sudjelovanje reprezentativnih organizacija osoba s invaliditetom u donošenju odluka.

Za Republiku Hrvatsku posebno je važno usmjeriti europska sredstva na deinstitutionalizaciju i razvoj kvalitetnih, pristupačnih i individualiziranih usluga u zajednici, u skladu s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom. To uključuje daljnji razvoj osobne asistencije, centara za samostalni život, vršnjačke podrške, podržanog odlučivanja i drugih usluga koje osobama s invaliditetom omogućuju izbor mjesta i načina života.

Pristupačnost će trebati sustavno uključivati u nacionalne planove obnove zgrada, energetske obnovu i stambene politike. Jednako je važno utvrditi nacionalne ciljeve zapošljavanja osoba s invaliditetom, pri čemu se uspjeh ne smije mjeriti samo brojem zaposlenih osoba. Potrebno je voditi računa o kvaliteti radnih mjesta, sigurnosti i zdravlju na radu, osiguravanju razumne prilagodbe, mogućnostima profesionalnog napredovanja te zapošljavanja na otvorenom tržištu rada.

Modernizacija sustava socijalne zaštite trebala bi omogućiti odgovarajuću nadoknadu dodatnih troškova invaliditeta i ukloniti pravila koja destimuliraju zapošljavanje. Ostvarivanje prihoda od rada ne bi smjelo dovoditi osobe s invaliditetom u nepovoljniji položaj niti ugrožavati potpore koje služe nadoknadi troškova povezanih s invaliditetom.

Hrvatska će također trebati osigurati pristupačnost željezničkog, cestovnog, zračnog i pomorskog prijevoza te dosljedno provoditi Europski akt o pristupačnosti, Direktivu o pristupačnosti internetskih stranica i mobilnih aplikacija tijela javnog sektora i drugo relevantno zakonodavstvo Europske unije. Posebnu pozornost potrebno je posvetiti uključivanju osoba s invaliditetom u sustave civilne zaštite, pripravnosti i upravljanja krizama, uz osiguravanje pristupačnih informacija, komunikacijskih kanala, postupaka evakuacije i odgovarajućeg osposobljavanja žurnih službi.

Važno je i aktivno sudjelovanje Hrvatske u Platformi za osobe s invaliditetom i europskim

mehanizmima međusobnog učenja. Razmjena iskustava može biti korisna, ali ne može zamijeniti obvezu nacionalnih tijela da donesu i provedu konkretne mjere prilagođene potrebama osoba s invaliditetom u Hrvatskoj.

Za SOIH i njegove članice osobito je važno pratiti način na koji će se europske obveze prenositi u hrvatske strateške dokumente, propise, proračunske odluke i provedbene mjere. Reprezentativne organizacije osoba s invaliditetom trebaju biti pravodobno i smisleno uključene u određivanje nacionalnih prioriteta, planiranje korištenja europskih sredstava, izradu pokazatelja uspješnosti te vrednovanje postignutih rezultata.

Zaključak

Unaprijeđena Strategija otvara važne mogućnosti za unapređenje prava osoba s invaliditetom u Europskoj uniji i izvan njezinih granica. Njezina stvarna vrijednost ovisit će, međutim, o provedbi, odnosno o tome hoće li se europska prava i strateška obećanja pretvoriti u konkretne promjene u svakodnevnom životu osoba s invaliditetom.

Kako upozorava EDF, potrebno je prijeći s istraživanja, preporuka i razmjene dobrih praksi na obvezujuće zakonodavstvo u svim područjima u kojima dobrovoljni pristupi nisu dovoljni. Jednako je važno osigurati namjensko financiranje, mjerljive i vremenski određene ciljeve, učinkovite mehanizme praćenja te jasnu odgovornost europskih i nacionalnih tijela za ostvarene rezultate.

Provedba Strategije mora se temeljiti na Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom te načelima nediskriminacije, pristupačnosti, samostalnog života, razumne prilagodbe, očuvanja stečenih prava i zabrane nazadovanja u već postignutoj razini zaštite. Organizacije osoba s invaliditetom moraju biti ravnopravno i kontinuirano uključene u sve faze, od oblikovanja politika i donošenja odluka do njihove provedbe i vrednovanja rezultata, u skladu s načelom „Ništa o nama bez nas“.